

A magyarság szellemi, lelki állapotáról

Első hallásra talán kissé patetikusnak tűnik a cím, vagy korszerűtlennek, hiszen hogy jön ma valaki ahhoz, hogy holmi sorskérdésekről beszéljen, ráadásul magyar sorskérdésekről, egy olyan világban, amelyben a szavak csupán arra jók, hogy eltereljék a figyelmet magunkról, életünkéről, helyzetünkéről, problémáinkról; hogy elringassanak bennünket: ne gondoljunk semmire, ne tudjuk magunkat senkinek és semminek. Illetve, hogy úgy érezzünk, úgy gondolkodjunk, ahogyan az másoknak tetsző. Úgy szólunk és beszélünk, ahogyan azt a modern kor varázslói előírják nekünk, ahogyan azt ók dörög, suttogják, énekelik a füllünkbe napfosztat szüntelenül.

Hová lettek azok az idők, amikor a hatalmat bitorlók erőszakal bilincsebe verték és börtönbe vetették az ellenszövegűket. Ma erre semmi szükség. A modern technikai civilizációnak köszönhetően az emberek fizikai erőszak alkalmazása nélkül is engedelmesen hajtanak fejet, mert a szómágia áldozatává lettek. Aki urálja a gondolatok közlése eszközeit, az urálja a tömegek gondolkodását is. A pszichológiai képlet egyszerű, már a német nemzetiszocializmus is ismerte. A képlet így hangzik: „Ísmételj meg egy hazugságot tízszer, százszor, ezerszer, és végül igazság lesz belőle”. A tömeg mindent elfogad és mindent odaad, amit kívánunk tőle, csak elcsúszs el kell mondanunk neki. Ezért zeng, dörög, recseg ma az éter. Ezért a nyomtatott szó tűzzel-vassal való terjesztése. Ezért ülnek napfosztat az isteni erőt sugárzó varázsdoboz előtt gyönyörködve és borzongva azon a virtuális valóságban, amellyel a modern kor varázslói elkápráztatják őket.

Nos, próbáljuk meg kivonni magunkat a médiában örvénylő szavak varázslata alól, amely mindenáron mások igazát próbálja rákényszeríteni, és vessünk magunkat nemzetünk néhány nyugtalanító gondjával.

MEGINT LEMARADTUNK

Engedjék meg, hogy fejtegetéseimet egy gyakorlati kérdéssel kezdjem. Az utóbbi időben egyre többet foglalkoztat az a gondolat, hogy tíz évvel a fordulat után kevés sikert könyvelhetünk el magunknak.

Az 1989-es a társadalmi változás várátlanul megajándékozott bennünket a sorsformálás lehetőségével. Mintegy varázsszóra, szinte egy pillanat alatt talpon volt a nemzet. Tettre készen. Minden egyes elszakított nemzet részén tűzben égett. Lélekben ismét eggyé vált a magyar. Vagy tervek születtek, hogyan lehetne a szétszórtság előnyünkre változtatni, hogyan lehetne a magyarságot integrálni. Aztán ennyiben is maradt minden, a gyakorlatban már nem jutottunk egyről a kettőre. Sőt, a határon túli magyarság helyzete és kilátásai ma rosszabbak, mint voltak '89-ben.

Nehéz ezért a hervasztott gondolatlat megkérdelni. Vajon miért történt ez így? Miért bizonyultunk saját sorsunk alakításában megint tévedőnek, alkalmatlannak? Megint, mondom, mert a magyarság újabb kori történelme tele van hasonló példákkal vagy súlyosabb mulasztásokkal és melléfogásokkal.

Önigazolás a kedvezőtlen világpolitikai helyzetre és a nagyhatalmi önkényre szoktunk hivatkozni. Csakhogy a világpolitikai helyzetet és a nagyhatalmak önkényét illetően a szlovének, horvátok, bosnyákok, macedonok, albánok nem voltak '89-ben jobb helyzetben, mint a magyarok. Ellenkezőleg, őket a szerbek is fogva tartották. Ezeknek a népeknek mégis sikerült érvényet szerezniük önrendelkezési joguknak, szabad néppé válniuk, és a világbán szétszórta élő honfitársaikat egy nemzetté integrálni. Ugyanakkor nekünk, határon túli magyaroknak, akik létszámunk tekintve velük azonos nagyságrendű kategóriába tartozunk, egy himihumi autonómiát sem sikerült összehoznunk.

Válamiért cselekvésképtelenség bizonyultunk. És ezzel kapcsolatban felesleges a csallagok kedvezőtlen állására hivatkozunk, vagy a nagyhatalmakra mutogatunk. Annál kevésbé, mivel időközben Magyarország NATO-tagállammá vált, amde sajnos, ez az irtdatlan erejű katonai szövetség sem segített rajtunk. Meglátásom szerint korántsem volt mindez szükségeszerű.

Sokat töprengtem a baj okán. Vajon mi lehet az oka annak, hogy bár realitás történelmi esély kínálkozott arra, hogy az elszakított területeken élő magyarság kérdése nemcsak felszínre, hanem a nemzetközi fórumok elé kerüljön, például az autonómiák kérdése és a nemzeti önrendelkezés igénye, a magyar politika defenzívába vonult, s hosszú éveken át nem tett érdemleges lépést ez ügyben? De nemcsak a magyar politika mulasztásáról van itt szó. Ennél fájalmasabb dolgokkal is szembe kell néznünk. Az elcsatolt nemzettársak a mai magyar közgondolkodásban nem hiányzó testrészeként, hanem riasztó anyagi teherként és politikai kockázati tényezőként jelennek meg. És ez a körülmény a schengeni egyezményen is borúlátóbbá tesz bennünket.

AZ ÉRTELMSÉG PROBLÉMÁJA

Helyzetünkön összemzeti programokkal lehetne változtatni, ezekről azonban nem beszélhetünk. Régem tudott dolog, hogy a társadalom beállítódása, törekvése, de jöleté és boldogulása is az értelmiség, szűkebbálmányán múlik. Szellemi vezetés és humán erőforrásain. Ha netalán nem jutunk egyről a kettőre, akkor ebben kell a dolgok magyarázatát keresnünk. Vagy hagyjuk veszni, leépülni a társadalmi cselekvéshöz szükséges szellemi energiamegért, vagy a magyar szűkebbálmányt „létes cselekmény” kerübe bevéte.

Az értelmiség az elmúlt fél évszázadban hivatalosan is osztályellenessé vált nyilvánítva. A nemzetben gondolkodó értelmiségre meg pláne rájárt a rúd, sikeressen fel is számolták határokon innen és túl. Ma már ugyan nem számít főbenjáró bűnnek, ha szellemi kapacitását valaki mindenáron a nemzet oltárán kívánja feláldozni, legfeljebb arra kényszerül, hogy megálázó melék munkákat vállaljon megélhetése érdekében. Miközben egy szemeletes réteg, a nemzeti vagyont és érdekeket dobra verve, pilanatok alatt millióossá vált.

Egyzsoló bajok vannak a szellemi szférával. Ebben persze nemcsak a bitorkon belül maradt szemeletes igazgatók ludasak, hanem a közfelfogás is. Nincs érteke a szűkebbálmányunk. Korábban a kommunizmus kötötke béklyóba a lelkünket, most a demokrácia áldozatává lettünk. Egyik is, másik is a nagy francia forradalomnak azt a végzetes tévedését súlyolja belénk, hogy egyenlők vagyunk valamennyien, amit ki-ki kedve szerint értelmez. Isten színe előtt csakugyan egyenlők vagyunk, de személyi adottságainkban, képességeinkben, tehetségünkben, tudásunkban, akaratérőnkben, munkabírásunkban, elhivatottságunkban, emberségünkben soha. És jaj annak a közösségnek, jaj annak a népknek, amely erre a hamis egyenlőségre épít, és nem pedig a különbségek elismerésére és megbecsülésére.

A ROSSZ VEZÉRVÁLASZTÁS

Sokan mondták már, hogy a magyar nép balszerencséjének az oka a rossz vezérválasztás. Ez a meglatás nemcsak Magyarországra, hanem az elcsatolt nemzettársakra is vonatkozatható. Nincsenek valódi vezérek. Vagy azért, mert az égnek nem adományoznak meg bennünket rátermett emberekkel, vagy pedig a magyarok természetüknél fogva nem kedvelik a vezéreket. Ebben le-

het valami, hiszen minden magyar eléggé nagyra van magával ahhoz, hogy ne tartson igényt mások irányítására, vezetésére.

Bár a felszín ezt mutatja, lelkük mélyén azért másként érznek az emberek. A népek igénylik a rátermett vezetőt. Persze – mivel a fejük tele van mindenféle hazugsággal, s nem a szívükre és lelkükre hallgatnak, hanem az alantas érzéseikre és felkorbácsolt ösztöneikre – nem könnyű eligazodniuk ebben a kérdésben. Az alkalmas ember általában ott van közöttük, csak nem ismerik fel őt. Helyette gyakran más kezébe teszik le sorsukat, aki aztán a mélységbe rántja őket. Miközben az égi jel birtokosait megvesszőzik vagy keresztet feszít. Erről szól a népek sorsa. Erről szól Krisztus története is.

Amikor vezérről beszélünk, ezen korántsem egyetlen személyt kell értenünk, hanem egy egész szellemi irányító réteget, a legkiválóbbat az élen. A vezérhány tulajdonképpen az autentikus szellemi-politikai vezetőretek hiányát jelenti, ha úgy tetszik, a közösségi öntudat hiányát. Egyetlen csoport és közösség sem maradhat fenn és prosperálhat sokáig megfelelő vezető réteg nélkül. A hangulátit itt a megfelelő szóra kell helyeznünk, mert hatalomra törő emberből nem volt még hiány soha a történelemben. Széles látókörű szellemi vezetők bírái inkább.

Fájdalmas tanulságok árán erre nekünk, kisebbségben élő magyaroknak is rá kellett döbbsnünk. Fel kellett ismernünk, hogy hiteles vezető személyiség és a nemzeti közösségért felelősséget érő szellemi vezető-irányító réteg nélkül nincs önépítkezés, nincs autonómia, nincs nemzet, nincs semmi, csak főhajás, törleszkedés, hajlongás, árulás, törtetés, intrikák, marakodás, hazudozás, atomizálódás, szétporladás. Mi delvidéki magyarok történetesen azért nem mentünk, és nem megyünk semmire, mert nem rendelkeznünk alkalmas szellemi-politikai vezető réteggel. A többi számuk szöveg.

A cselekvésképtenség és tehetetlenség magyarázatát a nemzet egészére vonatkozóan is az autentikus szellemi vezetőretek hiányában: a múltból öröklött politikai elit magyarságképek eltorzulásával és a konkrét történelmi feladatra való alkalmatlanságában kell keresnünk.

A PÁRTOS ÖNSZERVEZŐDÉS

1989-ben, hipp-hopp hamarjában mindenütt politikai szervezeteket, pártokat hoztunk létre. Abban a hiszemben, hogy ez a dolog lényeges. Ha van pártunk, a többi már meg magától. Ha egy párt helyett van hat párt, utolérők és leköröztek a nyugati demokráciát. Tévedtünk. Tíz év után rá kell döbbsnünk, hogy a kisbbségi párt önmagában véve mit sem ér, ha nincs egy ideál, egy eszme, ami bensőleg összekapcsolja, és egy közös cél érdekében csatasorba állítja az embereket. Az elmúlt évek szomorú tapasztalatai alapján mondom, hogy sajnos még a Magyarok Világ-szervezetében sem tudják sokan, hogy az eszme fontosabb a szervezeti élet formai kérdéseivel, s hogy egy csoport hatékonysága nem annak nagyságától vagy alapszabályától függ, hanem szellemiségétől. Ez pedig vagy van, vagy nincs.

Van-e ebben az értelemben valami, ami ma összekapcsolja a magyar nemzetet? A nyelvre, a közös történelmi múltra, az azonos kultúrára szoktunk kapocsoként hivatkozni. A szellem, az eszme azonban több és erősebb ennél. A szellem az élet irányítóját és szervezőjét, amely értelmet ad küzdélünknek, és segít eligazodni az élet nagy kérdéseiben. Például olyanokban, hogy mi végre vagyunk a világon? Kik vagyunk? Hova tartozunk? Hogyan élünk? Mitévők legyünk? Mihez igazodjunk? Menjünk vagy maradjunk?

Segítenek-e ezen a téren nekünk a pártok? A kérdés költői, hiszen már Titus Livius megírta: „A pártok közötti harc sokkal nagyobb bajt hozott és hoz is a nép számára, mint a háború, az éhínség, a dögvész vagy bármely más istenscapás”. Majd így folytatja: „A párt” szó azt jelenti: rész. Ha pártokra oszlunk: részre szakadunk. Ha a párt a nép része, a népet képviseli, vajon ki áll szemben? Nyilván a nép többi részével, amely nem azt a pártot követi. Egyik párt sem a nép egésze, hanem a pártvezérek és követők érdekében tevékenykedik. A pártérdekek és pártarcok elhomályosítják a nemzeti érdekeket.” (Alekszander Szolzsenyicin. Hogyan mentünk meg Oroszországtól? 71. o.)

Persze, a többpártrendszer előrelépést jelent az egypártrendszerhez képest. Bár kissé furcsa, hogy többségünkben azok kerültek az új pártok élére, akik korábban az egypártrendszerre esküdtek. De most nem arról beszélünk, hanem arról, hogy a nemzet sorsának egyetlen kérdése sem oldható meg pártokkal, és nem adható a pártok kezébe. Ha a pártok fölött, mögött nincs a társadalom egészét átfogó, a nemzetben gondolkodó szellemi vezető réteg, a pártosodással a nemzeti sorskérdések kezelését illetően igen bonyolult helyzet áll elő.

AZ IDEGEN ÉRDEKEKET MEGJELENÍTŐ POLITIKA

Ez a bonyolult és visszás helyzet a kisebbségek életében is tetten érhető. Mint határon kívüli, hadd beszéljék csak arról.

A problémák ott kezdődnek, hogy Magyarországgal ellentétben a határon túli magyar közösségekben a rendszerváltás nem történt meg. A magyar pártok, társadalmi szervezetek, intézmények élén többségükben azok a káderek voltak ma is, akik az egypártrendszer idején vezető pozíciót vagy politikai tisztiséget töltöttek be. Mivel személycserék nem történtek, sem a magyarság, sem a kisebbségi lét távlatait illetően a tényleges szemléletváltásról nem beszélhetünk. Mindössze annyit történt, hogy akik korábban a kommunista szövetség révén egyeztek a húsofarték közelébe kerülni, azok most a magyarok képviseletéből próbálnak megélni.

A másik gond az, hogy a kisebbségi pártjainkban nem a „népakarat” hozta létre, nem a kisebbségi érdekek képviseletét óhaja vezérli, hanem a régi-új pártvezérek érdekszelvénye. Ezek a rutinos pártvezérek nem a magyar sorskérdéseken ragódnak, hanem azon, hogyan tudnak lejáratni ellenfeleiket és megnyerni a legközelebbi választásokat. A párt választási sikere ugyanis sokak számára állást, egzisztenciát, hatalmat jelent. Dehát ez így van a világban mindenütt, ez a dolog természetes rendje.

A gondok abból adódnak, hogy mind a belgrádi, mind a magyar kormány szemében a kisebbségi pártok jelenlétük meg az elszakított nemzettársak érdekeit. Vagyis azok a pártvezetők, akik az aktuális politikai szférájuktól függenek hol így, hol úgy nyilatkoznak a határon túli magyarság helyzetéről. Hol a helyzet dramatizálásával, hol meg annak a bagatelizálásával próbálnak a nyeregben maradni. A politikában ez természetes, egy távlatos nemzetstratégia szempontjából azonban több mint gondba ejtő.

A kisebbségek létszámuknál fogva elenyésző számú képviselet juttathatnak be a parlamentbe, így a törvényhozásban nem szólhatnak bele. Ugyanakkor a választásokon való részvételükkel és a parlamenti jelenlétükkel mintegy hitelesítik a világ előtt azokat a rendszereket, amelyek leszavaztak, s reménytelen helyzetbe hozzák őket. Érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy ebből a játékból az elszakított nemzettársaknak eddig milyen hasznuk származott.

Amíg a kisebbségi pártok a többségi népek politikájában nem sok vizet zarnak, a magyar kormány bármikor nehéz helyzetbe hozhatják. Különösen sorsdöntő történelmi pillanatokban, amire

volt már néhány példa. Hadd utaljak itt például a horvátországi fegyverszállítási botrányra, vagy Jugoszlávia NATO-bombázására. A kisebbségi pártvezetők, vélhetően részben a rájuk nehezedő politikai nyomás miatt, részben a „hűségért” várható jutalom reményében, mindkét esetben mintegy „hátra támadták”, súlyos vádakkal illették a magyar kormányt. A vád mindkét esetben ugyanaz volt, nevezetesen, hogy a magyar kormány felelőtlen lépéseivel kiteszi a vajdasági magyarságot a szerb felkeltai alakulatok bosszújának.

Mellesleg, a határon túli magyarságot túsztént kezelő kisebbségpolitika azért is veszélyes fegyver, mert visszafelé sült el. A túsztént való viselkedés ugyanis a szélsőségesek számára nem egyéb, mint felhívás a kerügrő.

De nemzetstratégiai szempontból nemcsak azért kell a magyar kisebbségpolitikát csísnjában bunnunk –, mert sorsdöntő helyzetekben idegen érdekeknek rendelheti alá a magyar érdekeket, hanem azért is, mert visszafogóan hat a kisebbségi érdekek megjelítésére. Nem hunyhajtok be a szemünket, s nem árnítjuk magunkat azzal, hogy a környező országokban működő legítim pártok megfogalmazhatják a magyarság érdekeit. A határon túli magyarok ugyanis mind egy szálág szeretőinek visszatérülési Magyarországhoz. Az ezt programjára tűző pártot viszont azonnal betiltatják, a pártvezetéseket meg börtönbe csúknak. Mire is megy akkor a játék a legítim kisebbségi pártok politikájának a felkarolásával és támogatásával? Csak nem a távlatlanság és a kiszolgáltatottság-érzés kívánja a határon túli magyarságban növekvő?

EURÓPÁHOZ VALÓ FELZÁRKÓZÁS

A nép Magyarországon sem volt felkészülve a változásokra. Úgy érte a pártosodás, mint derült égből a villámcsapás. Türelmes és kitartóan alulról kellett volna építkezni ahhoz, hogy kifejeződére jussanak a releváns társadalmi érdekek. Ehelyett, mint a térségben mindenütt, harsányan és erőszakosan lett beindítva a pártélet – felülről. Beépített emberekkel. De nem az én reszortom arról szólni, ezt nálam szakavatottabb emberekre bízom.

Bizakodásra ad okot, hogy az egyesülő Európa felé tartó Magyarország mindenkor kormányt olyan adminisztratív intézkedésekre kényszerült, amely számos szempontból – jövődelmi viszonyok, jogrend, egészségügyi ellátás, környezetvédelem stb. – magával vonja majd az életminőség javulását. Ezek a pozitív és kívánatos hatások azonban önmagukban végre aligha lesznek elegendők. Ettől még hiányozhatnak továbbra is a nemzeti célok, fokozódhat az identitásválság, csökkenhet a népesség száma, erősödhet a külső diktatórikus hatása.

Csak egy egészséges önbizalmú, dinamikus lelkületű nép képes megállni a helyét Európában. Ennekül a lelkület, és az ehhez kapcsolódó pozitív jövőképek nélkül a legragyogóbb gazdasági körülmények sem elegendőek ahhoz, hogy ez a megtört gerincű nép talpra álljon, gyarapodjon.

A talpra álláshoz önbizalomra, hitre, kollektív tudatra és értelmes feladatokra van szükség. Nálunk viszont generációk óta foly egy széttagolt, kiábrándult, kollektív tudattól nélküli társadalom létrehozása. Éppen ezért, meglatásom szerint a jövő szempontjából nem a globalizáció, nem a külső diktatórikus jelenlét a legfőbb veszélyt a magyarság számára, hanem az a közéletünk jellemzősége, amely a magyar nemzeti önbéccsélés ellen munkál. Ez a magyarságkép a „fasista nemzet”, az „utolsó csatlós” és más hasonló vádask szüntelen ismétlésével lett megalapozva, ami most kiegészül a nemzetet ismételésként más rafináltabb fordulatával.

Várható, hogy a csatlakozási folyamattal felerősödnek azok a hangok, amelyek még nagyobb aláztára, még több áldozatvállalásra, még teljesebb önfeláldozásra fogják buzdítani a magyarságot, ami még inkább alá fogja ásní önbéccsélését, jöllehet már az eddigi dörgés, és ostoporpatogatás csaknem tudatavagyori állapotba hozta a nemzetet. A magyar mentalitástól ugyanis idegen a mások előtt meghunyászkodás, mások kegyeinek a keresése, az alakoskodás, az önsajnálatás, s háa mégis erre rákényszerítik, attól meghasonlik, csügged, búskomorra válik. Így van ezzel egyébként minden egészséges lelkületű ember a világon.

A MAGYAR MELANKÓNIA

A manipulációs veszély talán nagyobb, mint gondolnánk, hiszen ezre a módszerrel már sikerült összemzeti pesszimizmusha hangolni a magyarságot.

Nemzetünk lelki egészségi állapottal kapcsolatban gyakran elhangzik, hogy a magyarság életérzésével, kedélyállapottal, életötözetével baj van. Nemcsak arról van szó, hogy magába forduló, búsongó, melankóliára hajló, hanem hogy szemléletmódja, beállítódása, életfelfogása kifejezetten önpusztító. Nem akarom az ide vonatkozó öngyilkossági adatokat fárasszani hallgatóimat. És hát nem is csak az öngyilkosságokról van itt szó, hanem a nemzet egészének lelki és testi sorsvadásáról, a korai halálról a népességfogyásról, a társadalom előregedésétől az általános dekadenciáról. Mintha valamilyen titkosított kor főtérte volna meg lelkünk, rezignáltan türünk és várjuk sorsunk beteljesülését.

Ennek a titkosított kórnak, lelki károsodásnak a magyarsázzal maig adós a tudomány. Amin persze nem kell csodálkozni, hiszen néhány megzsalított emberen kívüli, aki rejtélyes indítkéből belevetette magát a lelki egészségiügyi problémák tengerébe (fé kézen meg lehet számozni őket), nincsenek mentalitásvizsgálattal foglalkozó intézmények, sem pedig ezért feltett szakembereink. A magyar nép társadalompatológiájának a kérdése – meg lehet, számunkra a legfontosabb kérdés a világon – valóhogy kizsír a tudományos intézmények munkaprogramjából. Pontosan abban be sem került oda soha, annak ellenére, hogy évtizedek óta olyan társadalomlélektani jelenségekkel kényszerülünk szembeesülni, amelyek biztos tünete a nemzeti lelki károsodásnak. Ez, persze önmagában vége is tünet értékű.

En harminc éve foglalkozom a magyar fátummal: az öngyilkossággal, amelynek vizsgálata elvezetett a családi élet, a munkakörülmények, az emberi kapcsolatok, a társadalmi és etnikai viszonyok, majd a civilizációs és kulturális hatások vizsgálatára. Bevallom, minél mélyebbre igyekeztem ásní magam az összefüggések feltárására, annál jobban beleragadtam ebbe az egyre dagadó téstába. Az ember előbb-utóbb lemond arról, hogy a bölcsek követ megaltalja, de azért hadd osszam meg önökkel egy-két meglatásomat.

A SZAVAK ESZKALÁCIÓJA

Gyakran megesik velünk, hogy a fától nem látjuk az erdőt. Lehetséges, hogy így van ez lelki nyavalyáinkkal is. Bonyolult tudományos vizsgálódásba vesszünk, holott a magyarázat lehetséges, hogy ott van az orrunk előtt, csak észre kell vennünk.

Fentebb szoltunk már arról, hogy a nyomtatott sajtó, tévé, a rádió a szavak áradatát zúdtja folyamatosan az emberekre, akik elvesznek ebben az áradatban. A szavaknak ez a dömpingje nemcsak hogy nem segíti a világban való jobb eligazodást, hanem reménytelenül szétzilál minden értékrendet, minden szálát, minden kapaszkodót, ami által az ember valamely közösség keretében, valamely kultúra részeseként megtalálhatja önmagát, nyugalmát, magabiztosságát.

Könnyen meglehet, hogy a rossz lelkiállapot forrását talán nem is élettevékenységünkben, nem a rossz életkörülményekben kell keresnünk, ahol eddig kerestük, hanem a nyelv által megjelenített ádáthatatlan, kibogozhatatlan virtuális valóságban. Azokban a zavaros képzetekben, tévedésben, hazugságban, ahogyan a nyelvi kultúra révén megjelenik és leképeződik a világ bennünk.

A szavak ellenőrizhetetlen áradata jelzi a kultúrának azt a bomlási folyamatát, amelyben az egyén társalannak, gyökértelennek érzi magát. Nem magyar sajátosságról van szó, legfeljebb azt mondhatnánk, hogy a magyar nyelvi kultúra zavarodottsága előbbre tart.

Lehetséges, hogy a melankolikus kór azért uralta el lelkünket, mert egy nyelvi manipuláció áldozatai vagyunk valamennyien. Az újságok, a rádió, a tévé olyan gondolatokkal tömnek tele a fejünket, amelyek lehangolnak, elkeserítenek bennünket, sebzetté teszik lelkünket, ahelyett, hogy életerővel telítenének és felvéteznének bennünket.

A melankolikus életérzés talán abból fakad, hogy hiányzik az emészthető szellemi táplálék. A szavak áradatával arányban csökken a szónak az értéke, és tékozlódik el a szellem. A szellem halványulásával a nagy irányadó eszmék halványulnak el, s helyettük napi politikai események, rövid távú gazdasági érdekek befolyása alá kerül életünk.

Nyilván lehetetlen ennek az információáradatnak, a hírközlés manipulatív célokra való kihasználásának elejét venni. Ez világtrend. Ez a világtrend gondolkodó elmékben már évtizedekkel ezelőtt felvetette azt a borús kérdést, vajon ez a folyamat nem a nyugati kultúra hanyatlását jelenti-e?

„Örület és tévfogalmak burjánznak mindenütt. Az emberek soha, még szónak vagy jelszónak nem voltak annyira rabszolgái, mint ma. S e szavakkal egymást ölik. Gyilkos szavakkal a szó legszorosabb értelmében. A világ telítve van gyűlölettel és félreértéssel. Nincs mérték, mellyel megmérhetnénk, hogy az örületek százalékszámát milyen nagy. Aki nem melankolikus, az kótyagos fejű – írja Johan Huzinga...” (A holnap árnyékában. Windsor Kiadó, Budapest, 1996. 182. o.)

A szellem tisztaságára, a gondolkodás és fogalomhasználat világosságára lenne szükség. Ám ki végzi el ezt a munkát? Nem kétséges, hogy a gondolat hatalma, az érzésvilág tisztasága, a szellemi erő jelentős mértékben befolyásolni tudja a dolgok menetét. De ki és hogyan teremt rendet a szavak burjánzásának és elsekélyesedésének a folyamatában?

ÚJ NYELVI STRATÉGIA

Kitartó, hatékony akciók elképzelhetetlenek a nyelvi kommunikáció megújulása nélkül. A társadalmi szervezkedés útján való mozgósítás vélhetően azért bizonyult eddig sikertelennek, mert hiányzik belőle a nyelvi kommunikáció megújulásának és a kollektív akarattal való átalakításnak a lehetősége. Hiányzik az a dinamikus nemzetpolitika, amely összhangban az emberek belső igényeivel, nemcsak a nemzeti megújulás, hanem a kis közösségek szintjén is a kibontakozó mozgalmak alapjául szolgálhatnak. Meggyőződés, hogy csak az a politikai stratégia lehet hatékony, amely szakít a magyar melankólia szövegével. Szakít azzal a nyelvi kommunikációval, amely nem a közösségi szellemmel való azonosulásra, hanem az emberek érzelmi és gondolati elszáncolására koncentrál.

Jelenről, jövőről szólva a hírek csak a pártokról, a gazdaságról szólnak. A társadalom politikai és gazdasági reformja azonban önmagában véve nem elég. Elengedhetetlen a lélek reformja. Minden átalakulás, minden jövőre irányuló program, gazdasági törekvés emberi biztostékokat, lelki garanciát követel. E nélkül megbukik a legzenésibb elképzelés is.

Hadd hivatkozzam ezzel kapcsolatban Szoltsenyicinre, aki szerint a társadalmi berendezkedés tulajdonképpen másodlagos a lelkiekhez, az emberi kapcsolatok légköréhez képest. „Ha az emberek emberségek, elfogadható minden tisztességes politikai rendszer, ha viszont az emberek gonoszak és önzők, a legfejlettebb demokrácia is elviselhetetlen” – mondja. És valószínűleg igaza van, mert az igazságérzetet, becsületet, segítőkészséget, jóhiszeműséget nem lehet jogszabályokkal kötelezővé tenni.

A magyarság új életre lobbantásához új lelkületre van szükség. Új szellemi réteg felemelésére, amely fogékony a magyar sorskérdések iránt. Ennek az új vezető rétegnek a hiányát Németh László már több mint fél évszázaddal ezelőtt szóvá tette. Okkal és joggal, hiszen a történelem ott igazolta, aki a történelmi félreisiklásokat a magyar vezető réteg felhígulásában, ellenérdekeltségével magyarázta. A „császárhűvé” hígult főnemességgel, és a „kívülről ránk oktrojált vagy belőlünk kitenyészett természetellenes” vezetőikkel (Németh László A magyar vezető réteg, 1940.).

Máig sem oldódott meg ez a kérdés. Autentikus szellemi vezető réteg nélkül a nép céltalanul sodródik az eseményekkel, s nem képes cselekvő akarattal szembeszegetni mások akaratával és törekvéseivel. A magyar nemzet jövője szempontjából elemi érdek a nemzetellenes szellemi-politikai vezető réteg lecserélése, és egy új felemelése – somnázhatnánk fejtegetéseink eredményét. Ha ez ilyen egyszerű lenne.

NEMZETSTRATÉGIAI KÉTELVEK

Egyes elképzelések szerint a jövő tervezésének útja-módja az, hogy a legrátermettebb embereknek, az emberiség szellemi elitjének ki kell dolgoznia – és a tömegeket megmozgatva – tervszerűen meg kell valósítania egy új világeszményt, amelynek köszönhetően az emberek a jelenleginél sokkal boldogabban, gazdagabban, harmonikusabban élhetnek együtt egymással és a természettel. Ennek mintájára kellene elkészülnie a hiányolt magyar nemzetstratégiának is.

De vajon mennyire életképes ez az elgondolás, és működött-e ez a modell valaha is? Az elképzeléssel szemben felmerülő aggályok többrétűek. Vajon kik és milyen jogcímen fogalmazták meg a nagy célokat akár a világ, akár szűkebb nemzeti közösségük számára? Aztán számításba kell venni a közös célok szolgálatába állítható eszközöket és forrásigényeket, ami miatt ismét hajba lehet kapni.

Az igazi bajok azonban minden világmegváltó tervvel ott kezdődnek, hogy az elképzelések megvalósításához félre kell állítani azokat, akik a változásban ellenérdekeltek. Ki válogatja szét a jó és a rossz embereket, az igaz és a hamis magyarokat? S aztán, ha ki is szűrünk néhány akadékoskodót, nem elég öt félretenni, mert mögötte, mind elérhetetlenre távolodtak, más nagyobb hatalmasságok állnak. S ez magyarul szólva azt jelenti, hogy a kisebbségi kérdés rendezéséhez is kormányokat kellene félreállítani és a monopolkapitalizmus hatalmasságait kellene jobb belátásra bírni.

Továbbá az új eszmék megvalósításához új emberek kellene. Új embereket kiválasztani a régiókból viszont eddig nehezebb feladatnak bizonyult, mint fából vaskarikát csinálni. Meg aztán az új emberek sem jelentenek semmire garanciát. Gyakran megessük, hogy ha hatalomra kerülnek, azonmód kiütközik rajtuk gyalgó emberi természetük.

AZ ÚJ ÉVEZRED STRATÉGIÁJA

Nem sorolom tovább aggályaimat, amelyek egyébként sem ingattak meg abban a hitemben, hogy egy magas értékű szellemi kultúra megteremtése a végcél. Nem lehet kétséges, hogy ennek a magas értékű kultúrának a megteremtéséhez átfogó nemzeti cselekvési programra van szükségünk. E cselekvési programnak nemcsak az ország csonkaságát kell szem előtt tartania, hanem azt is, hogy a nemzet lelke is csonka, ezért aztán a megújulásban az iskolai és vallási nevelés mellett helyet kell kapjon a lelki életvezetésre való nevelés is.

Iszonyatos szellemi környezetszennyezés megy végbe, ami ellen elsősorban a szellemi munka nagyobb megbecsülésével védekezhetünk. Meggyőződés, hogy a magyarságban van még elegendő ihlet, mozgósító erő ahhoz, hogy a szellemi alkata megváltozzék, s lesz olyan szellemi-irányító rétege, amely jó döntéseivel meg tudja előzni a bajt, s az eddigi kudarcokat, a hibákat, a bukásokat nemcsak elviselhetővé tudja tenni számunkra, hanem a nemzet javára tudja fordítani. Mert csak rajtunk áll, hogy minden akadályt, megaláztatást, bajt úgy fogadjunk el, hogy annak fontos értelme – üzenete – van életünk folytatása szempontjából, azáltal, hogy alkalmat szolgáltatnak döntéseink újragondolására, kapcsolataink átalakítására, a célok, az eszközök és a társak megvalósítására.

Dr. HÓDI Sándor

(Elhangzott a Magyarok V. Világkongresszusán, a stratégiai munkabizottság ülésén. 2000. május 22-én Budapesten, a Hungaria Hotel Nagytermében.)